

Protocol

‘Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling’

Gebaseerd op ‘Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling’

Stappenplan voor het handelen bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Versie 01-01-2019

Druivengarde 11

3344 PK Hendrik-Ido-Ambacht

Postbus 243

3340 AE Hendrik-Ido-Ambacht

Tel. 078-6822252

Inleiding

Per 1 juli 2013 is het voor het onderwijs verplicht om gebruik te maken van een meldcode voor huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit protocol is ontwikkeld op basis van het basismodel meldcode van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Dit basismodel is aangepast aan de praktijksituatie van SOL de Watervlinder. Dit protocol bevat een stappenplan, die de beroepskracht in volgorde dient te doorlopen bij een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling.

De Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling wordt per 1 januari 2019 verbeterd en aangescherpt. De meldcode is een stappenplan waarin staat hoe hulpverleners kindermishandeling signaleren en melden. Er is een afwegingskader in opgenomen waardoor de beslissing om al dan niet te melden bij Veilig Thuis ondersteund wordt. Bovendien wordt de eigen hulpverlening erin betrokken.

Doel

Het doel van dit protocol 'huiselijk geweld en kindermishandeling' is het bieden van een handreiking voor leerkrachten bij een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling. Dit protocol ondersteunt leerkrachten bij het doorlopen van de stappen van de meldcode.

Het doel van de verbeterde meldcode is het passend reageren op signalen en hulp organiseren.

Visie

In de visie van SOL De Watervlinder wordt beschreven dat het belangrijk is dat kinderen met plezier naar school gaan doordat zij zich veilig en vertrouwd op school voelen. Het welbevinden van de leerlingen van SOL De Watervlinder dient in acht te worden genomen door alle leerkrachten. Dit protocol draagt bij aan een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Verantwoording

Organisaties waar de meldcode op van toepassing is wordt geadviseerd om een aandachtsfunctionaris aan te stellen. Het bevoegd gezag (bestuur en directie) moet altijd op de hoogte zijn van een melding binnen de Meldcode. Een school dient een protocol Meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling voorhanden te hebben waarin is vastgelegd wie wat waar wanneer en hoe doet met betrekking tot (vermoedens van) Huiselijk geweld en/of Kindermishandeling. (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2012)

Het bevoegd gezag van SOL De Watervlinder heeft als visie:

- dat SOL De Watervlinder verantwoordelijk is voor een goede kwaliteit van de dienstverlening aan zijn leerlingen en dat deze verantwoordelijkheid zeker ook aan de orde is in geval van dienstverlening aan leerlingen en gezinnen die (vermoedelijk) te maken hebben met huiselijk geweld of kindermishandeling;
- dat van de medewerkers die werkzaam zijn bij SOL De Watervlinder op basis van deze verantwoordelijkheid wordt verwacht dat zij in alle contacten met leerlingen attent zijn op signalen die kunnen duiden op huiselijk geweld of kindermishandeling en dat zij effectief reageren op deze signalen;
- dat SOL De Watervlinder een meldcode wenst vast te stellen zodat de medewerkers die binnen SOL De Watervlinder werkzaam zijn weten welke stappen van hen worden verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling;
- dat SOL De Watervlinder in deze code ook vastlegt op welke wijze zij de leerkrachten bij deze stappen ondersteunt;
- dat onder **huiselijk geweld** wordt verstaan: (dreigen met) geweld, op enigerlei locatie, door iemand uit de huiselijke kring, waarbij onder geweld wordt verstaan: de fysieke, seksuele of psychische aantasting van de persoonlijke integriteit van het slachtoffer, daaronder ook begrepen ouderenmishandeling en eengerelateerd geweld. Tot de huiselijke kring van het slachtoffer behoren: (ex) partners, gezinsleden, familieleden en huisgenoten;
- dat onder **kindermishandeling** wordt verstaan: iedere vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend, of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel, daaronder ook begrepen eengerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking;
- dat onder medewerker in deze code wordt verstaan: de medewerker die werkzaam is op SOL De Watervlinder en die in dit verband aan leerlingen van de basisschool zorg, begeleiding, onderwijs, of een andere wijze van ondersteuning biedt;
- dat onder leerling in deze code wordt verstaan: de leerling aan wie de medewerker zijn professionele diensten verleent.

We houden hierbij rekening met:

- de Wet bescherming persoonsgegevens;
- de Wet op de jeugdzorg;
- de Wet maatschappelijke ondersteuning
- de Wet op primair onderwijs

Route bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

STAPPENPLAN

Stap 1: In kaart brengen van signalen

- Observeer
- Onderzoek naar onderbouwing
- Gesprek met ouders: delen van de zorg

In deze fase worden de signalen van de mishandeling of het geweld in kaart gebracht door de leerkracht. Dit kan met behulp van de signalenlijst die weergegeven is in bijlage 1. Ook kan er gebruik gemaakt worden van de observatielijst van bijlage 2 van dit protocol. Opvallendheden worden verzameld door de leerkracht van de betreffende leerling.

Het is belangrijk dat de signalen zo feitelijk mogelijk worden beschreven (Ohlsen, 2013). Hypothesen en veronderstellingen kunnen ook in deze fase worden vastgelegd. Hierbij moet duidelijk gemaakt worden dat het gaat om een hypothese of veronderstelling. Deze gegevens worden vastgelegd in het leerlingdossier van ParnasSys (zie bijlage 3).

In deze fase vindt er ook een gesprek plaats met de ouders om de zorgen te delen.

Stap 2: Collegiale consultatie en raadplegen Veilig Thuis

Tijdens de tweede stap gaat de leerkracht in overleg met deskundige collega's.

- Overleg met duo-collega, vorige leerkracht, leerkracht van broers/zussen, intern begeleider, directeur (taak van de leerkracht)
- Consulteer externe collega's tijdens (taak van de intern begeleider):
  - Groepsbespreking
  - Ondersteuningsteam
- Consulteer ook Veilig Thuis (taak van de intern begeleider)
- Uitkomsten consultaties bespreken met ouders

De leerkracht neemt zelf het initiatief om in overleg te gaan met bovenstaande collega's. De intern begeleider legt contact met externe partners en organisaties ter ondersteuning. Dit doet zij altijd in

overleg met de leerkracht. Zij neemt contact op met Veilig Thuis om advies in te winnen. Deze informatie wordt teruggekoppeld naar de leerkracht. De leerkracht bespreekt dit met de ouders.

Stap 3: Gesprek met de ouder

- Gesprek met de ouder: delen van de zorg

In de derde fase van dit stappenplan vindt er een oriënterend of algemeen gesprek plaats met de ouders van de betreffende leerling. Hierbij zijn de leerkracht, intern begeleider en eventueel de directeur betrokken. In overleg kan hiervan afgeweken worden. In sommige gevallen kan er beter geen gesprek plaatsvinden met de ouders, bijvoorbeeld wanneer de school bang is dat dit negatieve gevolgen heeft voor de veiligheid van de leerling of de medewerker (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2012). Ook kan men ervoor kiezen om geen gesprek te voeren met de ouders wanneer men een goede reden heeft om te denken, dat de ouder het contact met de school zal verbreken. Indien hier sprake van is, dient men deze keuze te verantwoorden en schriftelijk vast te leggen in ParnasSys (bijlage 3).

Leerkrachten kunnen een gesprek aangaan met de leerling over het gesprek dat met ouders gevoerd zal gaan worden. Het is belangrijk dat er een terugkoppeling plaatsvindt met de leerling nadat dit gesprek met ouders heeft plaatsgevonden.

Stap 4: Weeg de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling

In stap 4 worden 5 afwegingsvragen beantwoord door de professional. Dit dient als hulpmiddel om in stap 5 twee vragen ter besluitvorming te kunnen beantwoorden. Zie afwegingsvragen.

Op basis van de signalen, het advies van Veilig Thuis en het gesprek met de ouder, worden in stap 4 de aard en de ernst van het geweld gewogen. Dit gebeurt in intern overleg met de leerkracht, intern begeleider, teamleider en directeur.

- Heb ik op basis van stap 1 t/m 3 een vermoeden van geweld of kindermishandeling?
- Heb ik een vermoeden van acute of structurele onveiligheid?

Stap 5: Beslissen (I Melden bij Veilig Thuis II én hulpverleners)

Neem twee beslissingen.

1. Is melden noodzakelijk?

Melden is noodzakelijk als er sprake is van:

- Acute onveiligheid
- Structurele onveiligheid

2. Is hulp verlenen of organiseren (ook) mogelijk?

Hulpverleners is mogelijk als:

- De professional in staat is om effectieve/passende hulp te bieden of organiseren.
- De betrokkenen meewerken aan de geboden of georganiseerde hulp.
- De hulp leidt tot duurzame veiligheid

Indien hulp verlenen op basis van een van deze punten niet mogelijk is, is melden bij Veilig Thuis noodzakelijk.

Het is van belang dat in stap 5 beide beslissingen en in de genoemde volgorde worden genomen. De betrokken persoon (dit kan de aandachtsfunctionaris zijn) vraagt zich op basis van signalen en het gesprek met ouders af of melden noodzakelijk is aan de hand van vijf afwegingsvragen. Vervolgens

besluit deze of het bieden of organiseren van hulp tot de mogelijkheden van zowel de school/leerplichtambtenaar als de betrokkenen (ouders/verzorgers) behoort. Als melden volgens het afwegingskader noodzakelijk is, moet de tweede beslissingsvraag over eventuele hulp in overleg met betrokkenen en Veilig Thuis beantwoord worden. Melden is niet verplicht en kan ook anoniem.

Voorafgaand aan de melding dient er een gesprek plaats te vinden met de ouders van de leerling. In dit gesprek wordt aan de ouders uitgelegd waarom de beroepskracht een melding wil doen en wat hier het doel van is. Hierna wordt de ouders om een reactie gevraagd. Indien de ouder of de leerling hier een bezwaar tegen heeft, wordt er overlegd op welke wijze men tegemoet kan komen aan de bezwaren (Wolzak, 2009). Deze wordt vastgelegd in de meldcode in ParnasSys. Indien het niet mogelijk is om aan deze bezwaren tegemoet te komen, worden de bezwaren afgewogen tegen de veiligheid van de leerling. Indien dit laatste de doorslag geeft, wordt er een melding gedaan.

Uitwerking van de vijf afwegingsvragen en beslissingen in stappen 4 en 5 van de meldcode voor het Onderwijs en Leerplicht

1. Vermoeden wegen

Ik heb de stappen 1 t/m 3 van de Meldcode doorlopen en

A: op basis van deze doorlopen stappen is er geen actie nodig: dossier vastleggen en sluiten

B: ik heb een sterk vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling
Het bevoegd gezag van mijn school is op de hoogte (in geval het vermoeden door schoolmedewerker wordt geconstateerd). Ga verder naar afweging 2.

2. Veiligheid

Op basis van de stappen 1 t/m 4 van de Meldcode schatten wij als school (functionarissen en bevoegd gezag)/leerplicht in dat er sprake is van acute en/of structurele onveiligheid:

A: NEE -> ga verder naar afweging 3

B: JA of twijfel -> direct (telefonisch) (anoniem) melding doen bij Veilig Thuis. De afwegingen hierna worden met Veilig Thuis doorlopen.

3. Hulp

Ben ik, of iemand anders in mijn school¹ of een ketenpartner² /ben ik als leerplichtambtenaar in staat om effectieve hulp te bieden of te organiseren en kan de dreiging voor mogelijk huiselijk geweld of kindermishandeling afgewend worden?

A: NEE -> melden bij Veilig Thuis, die binnen 5 werkdagen een besluit neemt en terugkoppelt naar de melder

B: JA -> ga verder met afweging 4

4. Hulp

Aanvaarden de betrokkenen de hulp zoals in afweging 3 is georganiseerd en zijn zij bereid zich actief in te zetten?

A: NEE -> melden bij Veilig Thuis

B: JA -> hulp in gang zetten, termijn afspreken waarop effect meetbaar of merkbaar moet zijn.
Zo concreet mogelijk maken en documenteren. Spreek af wie welke rol heeft en benoem casemanager. Spreek af welke taken alle betrokkenen en specifiek de casemanager heeft, zodat de verwachtingen voor iedereen helder zijn. Leg vast, voer uit en ga verder met afweging 5.

5. Resultaat

Leidt de hulp binnen de afgesproken termijn tot de afgesproken resultaten ten aanzien van de veiligheid, het welzijn en/of het herstel van de direct betrokkenen?

A: NEE -> melden bij Veilig Thuis

B: JA -> hulp afsluiten met vastgelegde afspraken over het monitoren³ van de veiligheid van alle betrokkenen.

Evaluatie en nazorg

Indien er bij stap 5 de keuze is gemaakt om zelf hulp te organiseren, dient het handelingsplan geëvalueerd te worden. Het doel hiervan is om na te gaan of alle stappen zijn verlopen volgens plan (Wolzak, 2009). Indien nodig kunnen afspraken bijgesteld worden. De leerkracht draagt hier verantwoording voor.

Indien de school zelf geen hulp heeft georganiseerd, maar een melding heeft gedaan bij Veilig Thuis, is het belangrijk dat de leerkracht alert blijft op het welzijn van de leerling. Indien nodig kunnen er gesprekken plaatsvinden met de intern begeleider. Wanneer blijkt dat er, na aanmelding bij Veilig Thuis, nieuwe zorgelijke signalen zijn over de leerling, kan de intern begeleider opnieuw contact opnemen met Veilig Thuis.

Privacy

Op 25 mei 2018 is de nieuwe privacywetgeving (AVG) van kracht geworden. De AVG is een algemeen kader dat niet inspeelt op specifieke situaties, zoals een vermoeden van kindermishandeling. Daarom geldt als algemene regel dat een specifieke wet voor een bepaalde sector prevaleert boven de algemene norm van de AVG. Dat geldt dus bijvoorbeeld voor de Wetten PO, VO, Leerplichtwet etc. De wet Meldcode gaat dus ook voor de AVG. Het recht om dossier aan te maken en te melden bij Veilig Thuis is dus onverminderd van toepassing.

De kindcheck valt onder stap 1 van de meldcode en is aan de orde wanneer een volwassene of adolescent in een situatie verkeren die minderjarige kinderen (ernstige) schade kan berokkenen. Er moet onderzocht worden in dat geval in een gesprek met ouders/verzorgers of er (nog meer) kinderen bij ouders/verzorgers wonen en wie er voor hen zorgen. Op basis van deze informatie wordt besloten of er verdere actie ondernomen moet worden door de verdere stappen van de meldcode te zetten.

Literatuur

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2012). *Basismodel meldcode huiselijk geweld en*

Kindermishandeling; Stappenplan voor het handelen bij signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling. Verkregen op 19 mei, 2013, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/documenten-en-publicaties/rapporten/2011/02/02/basismodel-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling.html>.

Ohlsen, P. (2012). *Kindermishandeling, en dan...; Hoe te signaleren en handelen binnen het Primair Onderwijs*. Alphen aan de Rijn: Kluwer.

Wolzak, A. (2009). *Kindermishandeling: Signaleren en handelen*. Amsterdam: SWP.

Bijlage 1: Signalenlijst Kindermishandeling 4-12 jaar

Deze lijst geeft een overzicht van signalen van kindermishandeling bij kinderen in de leeftijd van 4 - 12 jaar. De signalenlijst is een hulpmiddel om een vermoeden van kindermishandeling te onderbouwen, niet om kindermishandeling te 'bewijzen'. Vrijwel alle genoemde signalen kunnen namelijk een andere oorzaak hebben. Hoe meer van de genoemde signalen het kind uitzendt, hoe groter de kans dat er sprake is van kindermishandeling. Maar er zijn ook kinderen waaraan niet of nauwelijks valt op te merken dat ze worden mishandeld (Wolzak, 2009).

De signalen

Lichamelijk welzijn:

- Blauwe plekken
- Brandwonden
- Botbreuken
- Snij-, krab- en bijtwonden
- Groeiachterstand
- Te dik
- Slecht onderhouden gebit
- Regelmatig buikpijn, hoofdpijn of flauwvallen
- Kind stinkt, heeft regelmatig smerige kleren aan
- Oververmoeid
- Vaak ziek, ziektes herstellen slecht
- Kind is hongerig
- Eetstoornissen
- Achterblijvende motoriek
- Niet zindelijk op leeftijd dat het hoort

Gedrag van het kind:

- Timide, depressief
- Weinig spontaan
- Passief, lusteloos, weinig interesse in spel
- Apathisch, toont geen gevoelens of pijn

- In zichzelf gekeerd, leeft in fantasiewereld
- Labiel
- Erg nerveus
- Hyperactief
- Negatief zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen, faalangst
- Negatief lichaamsbeeld
- Agressief, vernielzucht
- Overmatige masturbatie

Tegenover andere kinderen:

- Agressief
- Speelt weinig met andere kinderen
- Vluchtige vriendschappen
- Wantrouwend
- Niet geliefd bij andere kinderen

Tegenover ouders:

- Angstig, schrikachtig, waakzaam, meegaand, volgzaam
- Gedraagt zich in bijzijn van ouders anders dan zonder ouders

Tegenover andere volwassenen:

- Angst om zich uit te kleden
- Angst voor lichamelijk onderzoek
- Verstijft bij lichamelijk contact
- Angstig, schrikachtig, waakzaam
- Meegaand, volgzaam
- Agressief
- Overdreven aanhankelijk
- Wantrouwend

Vermijdt oogcontact

Overig:

Plotselinge gedragsverandering

Gedraagt zich niet naar zijn leeftijd

Slechte leerprestaties, rondhangen na school

Taal- en spraakstoornissen

Gedrag van de ouder:

Onverschillig over het welzijn van het kind, troost het kind niet

Laat zich regelmatig negatief uit over het kind

Geeft aan het niet meer aan te kunnen

Is verslaafd

Is ernstig (psychisch) ziek

Kleedt het kind te warm of te koud aan

Zegt regelmatig afspraken af

Houdt het kind vaak thuis van school

Heeft irreële verwachtingen van het kind

Zet het kind onder druk om te presteren

Gezinssituatie:

Samengaan van stressvolle omstandigheden, zoals slechte huisvesting, financiële problemen en relatieproblemen

Sociaal isolement

Alleenstaande ouder

Partnermishandeling

Gezin verhuist regelmatig

Slechte algehele hygiëne

Signalen specifiek voor seksueel misbruik

Lichamelijk welzijn:

- Verwondingen aan geslachtsorganen
- Vaginale infecties en afscheiding
- Jeuk bij vagina of anus
- Pijn in bovenbenen
- Pijn bij lopen of zitten
- Problemen bij plassen
- Urineweginfecties
- Seksueel overdraagbare aandoeningen

Gedrag van het kind

- Drukt benen tegen elkaar bij lopen
- Afkeer van lichamelijk contact
- Maakt afwezige indruk bij lichamelijk onderzoek
- Extreem seksueel gekleurd gedrag en taalgebruik
- Zoekt seksuele toenadering tot volwassenen

Bijlage 2: Observatieformulier

Naam leerling:

Leeftijd:

Groep:

Jongen/meisje

Naam leerkracht:

Datum:

Algemene vragen

Sinds wanneer maakt u zich zorgen om het kind?

Delen anderen uw zorgen? Zo ja, wie?

Welke concrete signalen heeft u waargenomen bij het kind of de ouders? *(Gebruik hiervoor bijlage 1: Signalenlijst Kindermishandeling 4-12 jaar)*

Hoe vaak komen de signalen voor en wanneer heeft u ze waargenomen?

Worden er bij eventuele broers of zussen ook signalen waargenomen? Zo ja, welke?

Is er de laatste tijd iets veranderd in het gedrag van het kind? Zo ja, wat?

Weet u bijzonderheden van het gezin? Zo ja, welke?

Hoe verloopt het contact tussen u en de ouders?

Observatiepunten

Houd het kind een bepaalde periode op onderstaande punten in de gaten. Noteer uw bevindingen.

Vertoont het kind opvallend gedrag? Zo ja, wat voor opvallend gedrag? Wanneer en hoe vaak?

Hoe is het contact met andere leerlingen in de groep?

Hoe is het contact met volwassenen?

Hoe is het contact tussen het kind en zijn ouders?

Hoe is de uiterlijke verzorging van het kind?

Hoe zijn de schoolresultaten van het kind?

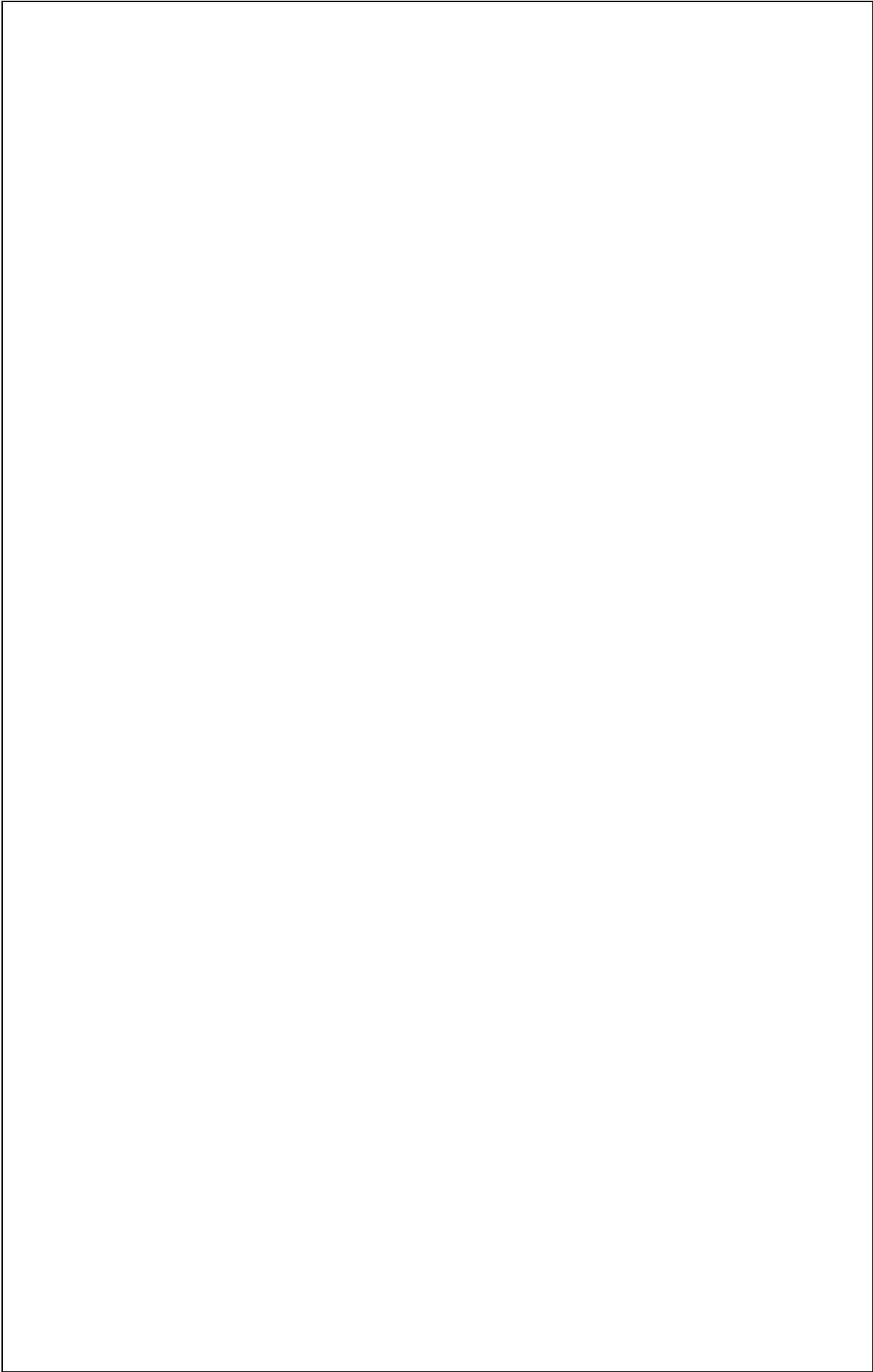
Eigen observatiepunten

Kijk naar de signalenlijst. Zijn er punten waar u over twijfelt? Noteer deze punten hieronder. Observeer het kind hier ook op. Schrijf hier uw bevindingen op.

A large, empty rectangular box with a thin black border, occupying the upper half of the page. It is intended for the user to write their own notes.

Eigen aantekeningen

A second large, empty rectangular box with a thin black border, occupying the lower half of the page. It is also intended for the user to write their own notes.

Ga vertrouwelijk om met dit formulier en bewaar deze op een afgesloten plaats!

Bijlage 3: Voorbeeld verslag ParnasSys

Notitie *[naam leerling]*

Geboortedatum *[datum]*

Groep *[groep]*

Categorie Meldcode

Onderwerp Meldcode

Schooljaar *[jaar/jaar]*

Notitiedatum *[datum]*

Gemaakt door *[naam leerkracht]*

Notitie Datum:

Betrokken leerkrachten:

STAP 1: In kaart brengen van signalen

Datum:

Feitelijke signalen:

Actie:

STAP 2: Collegiale consultatie

Datum:

Betrokkenen:

Samenvatting:

Veilig Thuis raadplegen: ja/nee

Advies Veilig Thuis:

Actie:

STAP 3: Gesprek met ouder(s)

Datum:

Betrokkenen:

Samenvatting:

Actie:

STAP 4: Wegen aard en ernst

Datum:

Betrokkenen:

Besluit:

STAP 5A: Hulp organiseren en volgen van effecten

Datum:

Aanmelden bij: OT/ SMW / Schoolarts/ Jeugdteam

Datum eerste bespreking:

Korte inhoud:

STAP 5B: Melden en bespreken met de ouder(s)

Datum bespreken met de ouder:

Korte inhoud:

Datum melding Veilig Thuis:

Korte inhoud:

NAZORG EN EVALUATIE

Datum:

Betrokkenen:

Samenvatting:

Actie:

Datum:

Betrokkenen:

Samenvatting:

Actie: